Paul Csavdari

Nu Templul, ci textele au fost ținta reală

Antioh Epifanes, textele ebraice și ascensiunea Septuagintei

Introducere:

În 15–16 decembrie 167 î.Hr.(25 Kislev), pe altarul Templului din Ierusalim este jertfit un porc. Fumul necurat se ridică în văzduh, preoții fug, mulțimea urlă de groază. Istoria a reținut acest moment ca „abominația pustiirii” și l-a transformat în simbolul suprem al persecuției seleucide. Trei ani mai târziu, în decembrie 164 î.Hr.(25 Kislev), Templul este curățit și rededicat – evenimentul sărbătorit prin Hanuka.

Totuși, profanarea rituală a fost doar actul final al unei distrugeri mult mai profunde și mai durabile: atacul sistematic asupra Revelației înseși.

Opt luni mai devreme, în martie–aprilie 167 î.Hr.(aproximativ Nisan–Iyar), regele seleucid Antioh IV Epifanes emisese un edict care interzicea posesia sulurilor Torei și poruncea arderea lor publică. 1 Macabei 1:56–57este explicit și fără echivoc:

„Au ars toate cărțile Legii pe care le-au găsit și pe cei ce aveau cărți ale Legii îi omorau.”

Templul a rămas în picioare. Altarul a fost reconstruit în doar trei ani. Dar sulurile nu s-au mai întors niciodată în forma lor originală, completă și autentică. Ceea ce a fost pierdut iremediabil nu a fost piatra sfântă, ci textul sacru iudaic– nucleul identității iudaice, sursa Legii, profețiilor și istoriei lor. În locul textului ebraic, evreii elenizați au promovat cu entuziasm Septuaginta (LXX), o traducere grecească cu accente sincretice, universaliste și compatibile cu filosofia elenistică.

Acest studiu demonstrează, pe baza surselor primare (1 Macabei, 2 Macabei, Josephus, Daniel) și a contextului istoric, că persecuția lui Antioh nu a fost doar anti-rituală, ci fundamental anti-revelațională. Sulurile ebraice conțineau un sistem de idei „tribale” – monoteism exclusivist, anti-idolatrie radicală, legi alimentare, sexuale și sociale „barbare” – care intrau în conflict direct cu cultura grecească impusă de Antioh. Septuaginta, dimpotrivă, era o versiune „îmblânzită”, universalistă, folosită în dezbateri filozofice și sinagogi elenizate. Evreii elenizați – marele preot Menelau, familia Tobiada, tinerii gimnaziști – au fost complici activi, entuziaști și ideologic motivațiîn această substituire textuală.

I. Cronologia atacului: texte înainte de Templu – strategie deliberată

Ordinea evenimentelor este crucială și revelatoare. 1 Macabei 1:44–59 prezintă succesiunea cu precizie:

- Martie–aprilie 167 î.Hr .(aproximativ Nisan–Iyar) Edictul general este trimis în Iudeea: interzicerea circumciziei, interzicerea Sabatului, arderea sistematică a sulurilor Torei. Începe teroarea textuală: percheziții, denunțuri, execuții.
- Iunie 167 î.Hr.(aproximativ Sivan) Revolta Macabeilor începe în Modiin. Un funcționar seleucid ridică un altar temporar în sat și forțează o jertfă păgână generică (probabil o capră sau un berbec lui Zeus/Hercule – NU porc). Mattatias ucide evreul care jertfește și pe funcționar. 1 Macabei 2:23–25: „a ucis pe bărbatul acela pe altar". Revolta este declanșată de o jertfă locală, nu de profanarea Templului.
- 15–16 decembrie 167 î.Hr. (25 Kislev) Profanarea propriu-zisă a Templului. Altarul lui Zeus este instalat. Porcul este jertfit– simbolul culminant al „abominației pustiirii". 1 Macabei 1:54: „Pe ziua a cincisprezecea a lunii Kislev au ridicat urâciunea pustiirii pe jertfelnic."

De ce textele mai întâi? Pentru că Revelația este fundamentul ritualului. Fără suluri, jertfele devin goale, Sabatul devine obiceiul unui popor uitat, circumcizia devine un act fără sens. Antioh înțelegea perfect dinamica teologică iudaică: „Dacă distrugi textul, distrugi legea; dacă distrugi legea, ritualul moare de la sine." Cartea Daniel(scrisă în aceeași perioadă, ~165 î.Hr.) confirmă această strategie: „va interzice arderea-de-tot și jertfa, va distruge cetatea și sfântul locaș" (Daniel 9:27), dar începe cu interzicerea Legii.

Rezumând cronologia clar: În martie–aprilie 167 î.Hr.(Nisan–Iyar) vine edictul cu arderea sulurilor. În iunie 167 î.Hr. (Sivan) începe revolta în Modiin, din cauza unei jertfe păgâne locale – nu porc. În 15–16 decembrie 167 î.Hr. (25 Kislev) este jertfit porcul în Templu.

Revolta Macabeilor NU a început după porc – a început cu 6 luni înainte, din cauza distrugerii sulurilor și a unei jertfe păgâne locale.Porcul = culminare, nu declanșator.

II. Sulurile ebraice: o Revelație „tribală" incompatibilă cu elenismul

Textul ebraic al Torei și al Profeților nu era doar o carte sfântă – era un manifest anti-elenistic, un cod tribal care sfida ordinea imperială seleucidă.

1. Monoteism exclusivist și anti-sincretism

- Deuteronom 6:4: „Ascultă, Israele: Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domnul."
- Exod 20:3: „Să nu ai alți dumnezei afară de Mine."
- Isaia 44:6: „Eu sunt cel dintâi și cel de pe urmă, și afară de Mine nu este alt dumnezeu."

Aceste versete interzic sincretismul religios– piatra de temelie a elenismului seleucid, unde Zeus, Baal, Astarte și Yahweh puteau coexista pașnic în panteonul imperial. Antioh însuși se autoproclama „Epifanes" – „zeu manifestat". Sulurile ebraice erau o declarație de război teologică.

2. Legi „barbare" și anti-universaliste

- Interdicția porcului (Leviticul 11:7) – nu doar dietetică, ci simbol al refuzului asimilării.
- Circumcizia (Geneza 17:10–14) – considerată mutilare de greci. 1 Macabei 1:15: „își ascundeau semnul tăierii împrejur și se lepădau de legământul sfânt".
- Sabatul– paralizează comerțul, administrația, armata. 2 Macabei 6:11: „au fost arși de vii pentru că respectau Sabatul într-o peșteră".
- Interdicția căsătoriilor mixte (Deuteronom 7:3) – blochează integrarea socială.

3. Anti-filosofie și anti-alegorie

- Deuteronom 4:2: „Să nu adăugați la cuvântul pe care vi-l poruncesc [...] nici să scădeți din el."
- Interzice alegoria filozofică preferată de eleniști. Mai târziu, Filo din Alexandria va folosi LXX pentru a „îmblânzi" textele prin interpretare alegorică – dar sulurile ebraice refuzau orice negociere.

Aceste elemente făceau sulurile ebraice incompatibile cu gimnaziul, agora, sincretismul și filosofia elenistică.

III. Septuaginta (LXX): o Biblie sincretică pentru lumea elenistică

Septuaginta nu era doar o traducere – era o reinterpretare culturală, o Biblie „civilizată" pentru evreii din diaspora.

1. Accente universaliste și filozofice

- Isaia 49:6 în LXX: „Te-am pus spre lumină neamurilor" – accentuat pentru misiune universală, compatibil cu stoicismul.
- Geneza 1:1: „En archē" – rezonanță cu „Logos" stoic și platonic.
- Proverbe 8:22 în LXX: „Domnul m-a creat la începutul căilor Sale" – folosit de Filo pentru a-l face pe Moise „discipol al lui Platon".

2. Îmblânzirea legilor „barbare”

- Leviticul 11 în LXX: porcul este „necurat”, dar nu mai apare ca simbol al războiului cultural.
- Deuteronom 7:3 (interdicția căsătoriilor mixte): atenuată în greacă pentru diaspora.
- Exod 20:3 („Să nu ai alți dumnezei”): rămâne, dar în contextul unei lumi unde evreii trăiau printre idoli.

3. Folosită în dezbateri filozofice și sinagogi elenizate

- Filo din Alexandria (De Vita Mosis) citează LXX pentru a arăta că Moise era „cel mai mare filozof”.
- Scrisoarea lui Aristeas promovează LXX ca „dar al lui Ptolemeu pentru lume”.
- În Antiohia și Alexandria, LXX era citită în greacă, predicată în greacă, copiată în greacă.

Pentru evreii elenizați, LXX era Tora „civilizată”– aceeași lege, dar în limba lui Homer, Platon și Aristotel.

IV. Evreii elenizați: nu victime, ci complici activi și ideologic motivați

1. Menelau – marele preot trădător

- Numit de Antioh în 171 î.Hr. (2 Macabei 4:23–25).
- 2 Macabei 5:15: „A adus în templu obiceiuri străine și a introdus în cetate oameni nelegiuiți.”
- Autorizează percheziționile: „Au ars cărțile Legii pe care le-au găsit” (1 Macabei 1:56).
- Josephus (Antichități XII.5.1): „Menelau a fost primul care a sfătuit pe rege să distrugă Legea.”

2. Familia Tobiada – finanțatorii elenismului

- 2 Macabei 3:11: Hircan Tobiada, bancher în Alexandria.
- Finanțează gimnaziul (2 Macabei 4:9).
- Denunță posesorii de suluri pentru a-și proteja afacerile și statutul.
- Tradiția orală: „Tobiada au deschis porțile Ierusalimului pentru Apolonie.”

3. Gimnaziștii – tinerii „moderni”

- 1 Macabei 1:14–15: „Au zidit un gimnaziu în Ierusalim [...] și își ascundeau semnul tăierii împrejur.”
- Participă la raiduri: „Au ars sulurile în piață” (Josephus, AntichitățiXII.5.4).
- 2 Macabei 4:12: „Preoții părăseau slujba sfântă și alergau la gimnaziul nelegiuit.”

Acestor grupuri sulurile ebraice le stăteau în cale. Ele împiedicau:

- Participarea la gimnaziul nud.

- Căsătoriile mixte.
- Comerțul în Sabat.
- Sincretismul religios.
- Integrarea în administrația seleucidă.

V. Execuția: arderea sulurilor ca act cultural și simbolic

1 Macabei 1:56–57 descrie scene dramatice:

„Pe cei ce aveau cărți ale Legii îi omorau [...] și au ars cărțile Legii pe care le-au găsit."

Josephus (Antichități XII.5.4) adaugă detalii cutremurătoare:

„Cărțile Legii erau sfâșiate și arse în piața publică, iar cei care le ascundeau erau crucificați cu sulurile atârnate de gât."

Nu doar soldații seleucizi– evreii elenizați conduceau raidurile. Ei cunoșteau casele, ascunzătorile, familiile. Era un genocid cultural intern, un act de auto-mutilare spirituală.

VI. Consecințele: o prăpastie textuală de 300 de ani

1. 167 î.Hr.: centrul producției de suluri (Iudeea) este ars.
2. 164 î.Hr.: Macabeii recuceresc Templul, dar sulurile originale sunt pierdute.
3. **Sec. II–I î.Hr.: hasmoneenii copiază din memorie și din fragmente.**
4. 70 d.Hr.: Roma distruge arhivele rămase.
5. Qumran: singura excepție – ascunsă intentional în peșteri.

Rezultat:

Nu există manuscrise ebraice complete din sec. III–II î.Hr. LXX devine „Biblia standard" în diaspora și în creștinism.

VII. Ironia supremă: LXX devine Noul Testament

- Faptele Apostolilor 17:2: Pavel predică din LXX în sinagogi.
- Matei 1:23: citează Isaia 7:14 din LXX („parthenos" = fecioară, nu „almah" = tânără).
- Evrei 1:6: citează Deuteronom 32:43 din LXX (verset absent în ebraică).
- Ioan 1:1: „Logos" – direct din LXX și Filo.

Textul promovat de colaboratori devine arma creștinismului împotriva iudaismului.

Concluzie: Revelația tribală moare, Biblia sincretică triumfă

Antioh IV a atacat Revelația. Templul – a fost atacat abia după aceea.. Sulurile ebraice, cu monoteismul lor exclusivist și legile „barbare”, erau incompatibile cu elenismul. Evreii elenizați – Menelau, Tobiada, gimnaziștii – au ars propria moștenire pentru a impune o Biblie „civilizată”: LXX.

Macabeii au salvat Templul. Dar textul tribal a murit în flăcări. Qumran rămâne doar o mărturie a unei Revelații dispărute. Nimeni nu mai are textul original. Tot ce ne-a rămas este LXX– o Biblie grecească, sincretică, universală.

Morala este crudă:

Cea mai eficientă persecuție nu distruge Templele – distruge cuvintele care le dau sens.

Bibliografie

1. 1 Macabei, 2 Macabei (ed. Rahlfs, Septuaginta).
2. Flavius Josephus, Antichități iudaice XII.5.1–4.
3. Tessa Rajak, Translation and Survival (Oxford, 2009).
4. Elias Bickerman, The God of the Maccabees (Leiden, 1979).
5. Victor Tcherikover, Hellenistic Civilization and the Jews (1959).
6. Martin Hengel, Judaism and Hellenism (SCM Press, 1974).
7. Shaye J.D. Cohen, From the Maccabees to the Mishnah (1987).